

Blir vi sjuka av stora löneskillnader?

Dagens Samhälle den 5 oktober 2012

För några år sedan fick boken *Jämlikhetsanden* stort genomslag i Sverige. I denna driver författarna Richard Wilkinson och Kate Pickett tesen att det i rika länder är framför allt inkomsternas fördelning snarare än deras nivå som spelar roll för folkhälsan. Med andra ord hävdas alltså att det finns en ojämlikhetseffekt på alla människors hälsa, oavsett individens egen ekonomiska standard. Budskapet att ojämlikhet i sig försämrar vår hälsa och i värsta fall förkortar våra liv fick stor spridning även bland svenska politiker och tjänstemän. Men stämmer det verkligen att det är bättre för folkhälsan att bekämpa inkomstspridning som sådan istället för att exempelvis genomföra åtgärder som stärker resurssvaga hushåll?

Frågan är metodmässigt mycket svårare att besvara än vad tidiga studier på området antyder. I vår nyutkomna bok *Blir vi sjuka av inkomstskillnader?* (Studentlitteratur) gör vi en systematisk genomgång av den senaste forskningen på området. Särskild tonvikt läggs vid de studier som kan särskilja mellan effekten på individens hälsa av å ena sidan den egna inkomsten och å andra sidan inkomstspridningen i samhället. Det visar sig då att den senare effekten – den så kallade ojämlikhetseffekten – är synnerligen svår att finna entydigt stöd för. Svaret på om vi blir sjuka av inkomstskillnader, beror på var studien är genomförd, vilket hälsomått som använts och hur studien är metodologiskt utformad.

De studier som försöker koppla samman inkomstjämlighet och mortalitet finner överlag inga belägg för en sådan koppling. Samtidigt finner flera studier att ojämlikhet faktiskt försämrar människors självrapporterade hälsa, men effekten är oftast liten. Det är fortfarande oklart varför resultaten skiljer sig när olika hälsomått används och mer djuplodande forskning behövs för att kunna förklara dessa skillnader. Sammantaget kan man alltså inte helt avfärda ojämlikhetseffekten, men i den mån den påträffats är den liten.

Detta något spretiga forskningsläge gällande ojämlikhet och hälsa kan tyckas nedslående. Men samtidigt visar vår genomgång att det finns ett desto starkare samband mellan människors inkomstnivå och deras hälsa. Hushåll och individer med knappa marginaler uppvisar genomgående sämre hälsostatus, och forskningen visar att detta är en direkt följd av deras dåliga ekonomiska situation. Med andra ord tycks ekonomiska resurser vara viktigare än ojämlikhet för människors välmående.

Politiker och beslutsfattare som funderar kring folkhälsofrämjande åtgärder bör noggrant studera dessa slutsatser innan de skrider till verket. Att minska inkomstjämligheten i syfte att förbättra folkhälsan förefaller inte vara någon särskilt effektiv politik. Men alla som gillar jämlikhet behöver fördenskull inte misströsta. Det finns nämligen konkreta åtgärder, exempelvis höjda flerbarnstillägg, som ökar marginalerna för utsatta hushåll och som därigenom samtidigt förbättrar folkhälsan och minskar inkomstspridningen.

Andreas Bergh

Daniel Waldenström
Therese Nilsson